

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/304014586>

Употребата на именката лектира во јазикот на наставниците и учениците од основното и средното образование

Article · January 2008

CITATIONS

0

READS

7

1 author:

Violeta Janusheva

University "St. Kliment Ohridski" - Bitola

95 PUBLICATIONS 31 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Culture Bound Concepts and Allusions in Translation [View project](#)

PROBLEMS ARISING FROM THE WIDESPREAD SIMPLIFIED VIEW OF THE TRANSLATION PROCESS [View project](#)

За наставата по македонски јазик во средните училишта

м-р Виолета Јанушева,
наставник по македонски јазик и литература,
СОЗУ Кузман Шайкарев - Битола

Употреба на именката лектира во јазикот на наставниците и учениците од основното и средното образование

Именката *лектира* е колективна именка. Како и именката *кадар*¹ таа се сфаќа како целост, како множество (збир) во кое не се изделува посебен предмет. Таа со единската форма означува множество, па затоа се употребува во еднина и бара определби и глаголи во еднина. Значењето на оваа именка се однесува на задолжение за самостојно читање. Во училишната практика, во рамките на содржините по предметот македонски јазик и литература, именката *лектира* ги означува литературните дела предвидени за читање за одреден временски период, на пример, во текот на една учебна година.

Во оваа статија се посочуваат примери за несоодветната семантичка и граматичка интерпретација на оваа именка и се предлагаат некои можни решенија во однос на колебањата што се јавуваат во нејзината секојдневна употреба, а особено во рамките на содржините по предметот македонски јазик и литература, во јазикот на наставниците и учениците од основното и средното образование.

Имено, што подразбираат учениците во средното и основното образование под поимот *лектира*? За нив, овој поим се поврзува само со литературните творби, првенствено епските, односно романите, предвидени за читање со Програмата за средно и основно образование за соодветната година, чии содржински и уметнички достоинства треба да се интерпретираат во писмена форма, како еден вид домашна работа. Ова всушност претставува продолжување на начинот на работа од основното образование. И да се допушти ова сфаќање, ретко постои свест дека станува збор за колективна именка, па често се слушаат реченици од типот: *Колку лектури ќе имаме во идната година?* со употреба на множинска форма и: *Многу се седум лектури*, каде покрај множинската форма се употребува и број. Множинска форма од именката *лектира* и нејзина употреба со број не треба да се допушта во стандардниот јазик. Сфаќањето на именката *лектира* како единска форма која има множинска форма *лектури* претставува сериозно нарушување на нормите на стандардот.

Во Програмата по предметот македонски јазик и литература, во основното и средното образование се изделени посебни подрачја: *јазик* (усно и писмено изразување и граматика), *литература* и *лектира* заедно со наставните содржини што овие подрачја ги опфаќаат. Иако за подрачјата *литература* и *лектира* оперативните задачи се исти, бидејќи и двете подрачја се занимаваат со литературните творби како уметнички феномени, сепак, тие се изделени како посебни подрачја, така што подрачјето *лектира* се сфаќа како посебен дел на подрачјето *литература*. На овој начин кај учениците се јавува еден вид заблуда, творбите од подрачјето *литература* како да не спаѓаат во *лектира*, односно во литературни дела што се предвидени за читање во текот на една учебна година. Другите дела опфатени со наставните содржини во подрачјето *литература*, за соодветната година, предвидени за обработка на час со различни методски постапки, за учениците едноставно не се *лектира*, тие се само дела за обработка на час. За жал, вакви размислувања се среќаваат не само меѓу учениците.

Што треба, всушност, да се подразбира под поимот *лектира* во основното и средното образование, а воопшто и во секојдневната практика? Како треба да се наречат сите други дела од подрачјето *литература* што се обработуваат на часовите, а според учениците се само дела? Од значењето на именката: сите литературни дела предвидени за читање, произлегува дека *лектира* не се однесува само на делата кои треба да се анализираат во писмена форма како домашна работа туку на сите дела за читање, предвидени со Програмата и во подрачјето *литература*, кои се интерпретираат, анализираат на час според план, форми и методи осмислени

¹ Јанушева, В. 2005. За колективните (збирни) именки. Учител, X, 1: 171-172. Битола, Педагошки факултет.

од наставникот. Значи, во училишната практика сите дела предвидени за читање во тековната година, се викаат *лекџира*. Условно може да се зборува за: усна и писмена лекџира, усна и писмена интерпретација на делото, за да се запazi разграничувањето што го прават учениците во средното образование *лиџераџира* / *лекџира*, во прашање е колку ваквото толкување е оправдано, кога се знае дека и делата од подрачјето *лекџира* не мораат задолжително да се анализираат во писмена форма.

Сфаќањето раширено во училишната практика во средното образование, поврзано само со писмена елаборација на делата од лекџирното подрачје и усна интерпретација на делата од литературното подрачје, има свое оправдување во основното образование. Таму се предвидуваат дела за самостојно читање дома и часови по лекџира, а на другите часови се обработуваат песни, раскази, извадоци од романи и сл. за кои не е неопходна домашна подготовка. Секако, дека во средното образование, ова толкување не може да се одржи. Структурните елементи на часот за интерпретација на дела од подрачјата *лиџераџира* и *лекџира*: концепцијата на часот, организацијата на часот, реализацијата на часот, евалуацијата на часот, наставните форми, методи и методски постапки се исти. Ако делата од лекџирното подрачје се реализираат, како што се вели, со самостојно читање дома и работа на час, тогаш зарем за делата од литературното подрачје не е потребно претходно самостојно читање дома? Еден роман, на пример, без разлика дали е опфатен во литературното или лекџирното подрачје, мора претходно да се прочита, за да може ученикот сериозно да одговори на барањата на современата настава, активно да учествува во текот на часот, да ги ангажира своите творечки потенцијали и сл. Литературното дело е своевиден уметнички феномен. Каква ќе биде интерпретацијата на литературното дело во средното образование (од подрачјето *лиџераџира* или *лекџира*), во писмена или усна форма со претходни самостојни активности или без нив, комбинирана усна интерпретација со писмен дел и сл. зависи, пред сè, од многу фактори за кои е компетентна методиката на наставата по литература, но и креативноста и иновативноста на наставниот кадар по македонски јазик и литература.

Лекџира е колективна именка. Според тоа, во претходните реченици таа треба да има единиска конгруенција и тие треба да гласат: *Колку дела за писмена обработка ќе имаме во џреџаа година?*, *Многу се седум дела за писмена обработка*, доколку се инсистира и се укажува на претходен договор дека делата од подрачјето *лекџира*, ќе се интерпретираат во писмена форма. Во оваа смисла може да се употреби и поимот училишна лекџира / домашна лекџира. Може да се каже и: *Колку дела ќе имаме за лекџира оваа година (лекџира тогаш се сфаќа како самостојно читање на сите литературни дела што се предвидени за обработка во текот на учебната година)*, а начинот и специфичностите на интерпретацијата ќе бидат дополнително договорени.

И за надминување на овој проблем, особено е значајна улогата на наставниот кадар по македонски јазик и литература кој треба да придонесува за јакнење на односот кон сопствениот јазик, за негување на џубовта кон македонскиот јазик и за култивирање на усното и писменото изразување.

Литература

- Бојковска, Стојка, Д. Пандев, Л. М. Гуркова и Ж. Цветковски. 1988. Македонски јазик за средно образование. Л. М. Гуркова, редактор. Скопје: Просветно дело.
- Конески, Б. 1987. Граматика на македонскиот литературен јазик, дел И и ИИ. Скопје: Култура.
- Програма по македонски јазик и литература за средното стручно образование. 2005. Скопје.

ЗАПОЗНАВАЊЕ НА НОВЕЛАТА КАКО ЛИТЕРАТУРЕН ВИД ПРЕКУ ПРИМЕРОТ НА ДЕЛОТО „ИВОНА ШТО ЈА НЕМА“, ОД ПИСАТЕЛОТ ВЕЛКО НЕДЕЛКОВСКИ

Поим и сфаќања

Според првобитното значење, новелата (новелла, лат., новелус, со основното значење нов, ново), претставува лесно и пријатно раскажан настан. Со појавата на Бокачио и неговата многу популарна збирка новели со наслов < Декамерон > се смета дека се ставени темелите на еден посебен поджанр во рамките на уметничката проза. Денес новелата се дефинира како прозно дело кое е покусно од роман, а подолго од расказ. Од романот се разликува според тоа што има помалку ликови, по тоа што во не а се претставува потесна и поедноставна слика на светот, на